

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De Fontibus Doctrinae moralis. II. De praecipuis
ejusdem Fundamentis. III. De Peccatis. IV. De Legibus. V. De summario
dilectionis Praecepto. VI. De primo decalogi Praecepto. VII. De secundi
decalogi Praecepto

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio IV. De eleemosyna.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53562](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53562)

SECTIO IV.

DE
ELEMOSYNA.

CAPUT I.

Eleemosynæ notio & necessitas.

Eleemosyna est opus, quo datur aliquid in-
genti ex compassione propter Deum. Com-
passionis affectus ex eo provenit, quod aliquis
defectum alterius propter unionem amoris vel
suum reputet, prout sanctus Thomas (2. 2.
quæst. 30. art. 2.) advertit, qui proin (quaest.
32. art. 1.) eleemosynæ actum immediate a
misericordia, mediate vero a caritate procedere
pulchra deductione probat, eosque, qui absque
hoc misericordiæ & caritatis motivo eleemosy-
nas largiuntur, actum quidem virtutis, sed non
virtuose ponere clare ostendit.

Eleemosynarum largitio res non meri consilii
est, sed in publica, ac gravi pauperum neces-
sitate stricte præcipitur; *gravi*, inquam, neces-
sitate, nec solum extrema; eleemosynæ siquidem
præceptum destruit, qui illud cum recentioribus
nonnullis Casuistis ad extremam necessitatem
quæ perrara est, coarctat.

Non sic sacræ litteræ loquuntur, dum ait
valde ponderanda Ecclesiasticus utitur, *Eleemo-*

Phra-
dum ait
Eleemo-
Ge

Eleemosynam pauperis ne defraudes (cap. 4.).
 Aliquem defraudare est alteri, quod suum est,
 auferre; pauperis igitur illud est, quod ei in
 eleemosynam tribuitur. Negabit nemo illum
 peccare, qui fratri suo fideli id neget, quod
 suum est. Ubi Vulgata *eleemosynam* legit,
 Græcus textus *vitam* habet; & Biblia regia ita
 vertunt: *Vitam pauperis ne defraudes*; Syriacus
 vero: *Vitam pauperis ne despicias*. Proximum
 suum non occidere ad consiliumne, an vero
 ad præceptum spectat? Nonne vita illi eripi-
 tur, dum esurienti cibus negatur. Sanctorum
 Patrum hoc est axioma: *Si non pavisti, occidi-
 sti*. Eiusdem capituli versu octavo Spiritus san-
 ctus hoc præceptum disertius sic explicat: *De-
 clina pauperi sine tristitia aurem tuam, & redde
 debitum*. Non est igitur eleemosyna simplex in
 pauperem liberalitas, sed debiti solutio. Con-
 silium opus est, debita solvere; an vero actus
 est iustitiæ, qui sine peccato omitti nequit?

Tributum est eleemosyna, quod a divitibus
 pro traditis bonis Deus exigit. Quod si terre-
 nus Princeps super feudo, quod subdito tradit,
 in traditi beneficii jugem memoriam pensionem
 potest exigere; Deus, qui mundi divitiarum
 supremus est Dominus, nonne ab iis, quibus
 illas elargitur, eleemosynæ præceptum tradere
 poterit, veluti sigillum, quo divitias a Deo
 nobis esse traditas innotescat? Sanctus Joannes,
 qui e Christi pectore hausit caritatis doctrinam,
 quam etiam eximie explicat, magna hæc verba, in
 fidelium omnium cordibus alte imprimenda pro-
 fert:

fert: Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo (1. Joan. 3.)? Quomodo igitur opus illud, cujus omissio caritate, id est Dei gratia nos privat, consilii tantum opus erit? Cum homines judicabit Christus, nonne peccatores ad ignem æternum damnabit, quia quæ facere debuerant, omiserunt. Quid vero illi exprobrabit? *Esurivi, inquit, & non dedistis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi potum: nudus eram, & non cooperuistis me* (Matth. 25.). Tenebantur igitur illum vestire, & pascere, illique potum præbere. Hinc absona, omnino censenda est hæc novi Testamenti opinio, nempe fidelium paucos videri damnandos propter corporalis misericordiæ operum omissionem. Evangelium contra ait propter horum operum omissionem homines esse damnandos. Nec minus absonum est, quod idem Auctor subdit, ut Evangelii verba explicet. Ideo, ait, in extremo judicio Dominum de misericordiæ operibus præ cæteris verba facturum, ut homines, rudes præcipue, qui spiritualia minime capiunt, ad misericordiæ opera in hac vita exercenda excitaret: cui quidem rationi in extremo judicio locus non erit, cum amplius misericordiæ tempus non suppetet. Annon hæc pacto verborum Christi veritas destruitur, omnisque Evangelio vis eripitur, dum quod de eleemosyna tam diserte ac perspicue loquitur, tam inepte interpretamur?

Dives

Dives, quem Evangelium reprobat, non adulter, neque usurarius, nec blasphemus, nec tutor, nec invidus, nec maledicus, aut alterius huiusmodi peccati reus appellatur; hoc autem solum de eo narratur: *Homo quidem erat dives, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat (Luc. 16.)*. De huiusce divitis damnatione ait sanctus Augustinus non esse causas anxie quærendas; illam nobis satis esse, quam Evangelium adfert, nempe divitis in mendicum crudelitatem. Si mendico huic, qui ante ejus januam eleemosynam postulabat, opitulari ex præcepto non tenebatur; nam in infernum sepultus fuisset, quia consilio neglexit obtemperare?

Verum Dei Filius difficultatem omnem amputat, cum eleemosynam justitiam nuncupat. *Attendite (inquit Matth. 6.), ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis*. Si eleemosyna justitia est, ad præceptum ergo pertinet, non ad solum consilium.

Hoc sensu sancti Patres loquuntur. „ *Potestisne, inquit sanctus Basilius, o divites, qui nihil pauperibus largimini, sic loqui: Cui facio injuriam, si quod meum est servo? Peto, quæ sint, quæ vos vestra appellatis? A quo accepistis, unde attulistis, ut iis in hac vita frueremini? Hominem imitramini, qui amphitheatrum ingressus, aliorum sedes occupans, omnes ab ingressu arcet, solus spe-*
B b 2 „ Etacu-

„ Etaculo frui volens, quod cunctis paratum
 „ est. Si quilibet sibi ad vitam necessaria sume-
 „ ret, & pauperibus superflua tribueret, dives
 „ nemo esset, nemo pauper. Quis, ambo
 „ vos, fur est appellandus? Ille profecto, qui
 „ quod pluribus commune est, sibi soli sumit.
 „ Nonne igitur fur es, qui tibi uni ea serves
 „ quæ pluribus communicanda & distribuenda
 „ accepisti? Si furem vocas, qui vestem suam
 „ ripit, alio nomine illum vocabis, qui ha-
 „ minem vestire cum possit, nudum deserit.
 „ Panis, quem habes, nec familiæ tuæ est ne-
 „ cessarius, esurientium est pauperum.

*Delinquis (ait S. Cyprianus de Discipulis et
 hab. Virg.) Et hoc ipso in Deum, si ad hoc
 ab illo divitias datas credis, ut illis non salubri-
 ter perfruaris. Nam Et vocem Deus homini do-
 dit, Et tamen non sunt idcirco amatoria canentia
 nec turpia, Et ferrum esse ad culturam terra
 Deus voluit, nec homicidia sunt idcirco facienda
 aut quia thura, Et merum, Et ignem Deus in-
 stituit, sacrificandum est inde idolis? Vel quia
 abundant pecudum greges in agris tuis, victimas
 Et hostias immolare debebis? Alioqui tentatum
 est patrimonium grande, nisi ad usus bonos sensu
 operetur, ut patrimonio suo unus quisque locu-
 plerior magis redimere debeat, quam augere de-
 lecta.*

„ Putasne, (inquit sanctus Gregorius Na-
 „ zianzenus *Orat. 6.*) eleemosynam consili-
 „ non præcipi? Id utique optarem, & recu-
 „ credere paratus essem; sed me terret hircus
 „ rursus

rum ad sinistram expulsio, & quàm illis faciet
Christus, exprobratio, non quod furta, sacri-
legia, adulteria, aliave similia crimina com-
miserint, verum quod illi in paupere opem
non tulerint.

„Deus, inquit sanctus Joannes Chryso-
stomus, omnia legis præcepta illo complexus
est, quo proximum sicut seipsum diligere jussit.
Hinc quamvis nonnulli dicant, non furamur,
non fornicamur, nec adulteria facimus; se-
proximum sicut oportet amare affirmare ne-
quibunt, idest sicut seipsos. Non enim ille
proximum amat, qui indigenti non subvenit.
Propterea longe errabat adolescens ille in
Evangelio, qui se omnia Dei præcepta servas-
se jactabat, nam cum dives esset, nec paupe-
ribus consuleret, non poterat caritatis imple-
re præceptum, quod cuncta complectitur.

Sanctus Hieronymus ad *Helvid.* scribens
ait: *Si plus habes, quam tibi ad victum vesti-
tumque necessarium est, illud eroga, & in illo
debitricem esse te noveris.*

Sanctus Ambrosius in Sermone quodam Fi-
deles sic alloquitur: „Panis, quem servas,
esurientium est: vestis, quam retines, ad
nudum spectat: pecunia, quam in arca clau-
dis, captivorum est redemptio. Noverit di-
ves se ea rapere, quæ renuit erogare.

Sanctus Augustinus ait: „Quisquis pascen-
do hominem servare poterat, si non pavisti,
„ occi-

» occidisti. Cave igitur, avare Fidelis, ne in
 » scrinio tuo claudas, vel sepelias vitam pa-
 » perum.

CAPUT II.

Avarorum præcluduntur effugia.

Dicet fortasse aliquis, ut allatarum auctoritatum vim infringat, oratorie sanctos Patres esse locutos, & exaggeratione usos: verum Scholastici ipsi, qui præcise & dogmatice loquuntur, eodem modo loquuntur. Unius sancti Thomæ auctoritatem hic lubet afferre, qui, cum Scholasticorum Princeps, recentioribus Casuistis præferri debet, qui crudelibus absonisque restrictionibus eleemosynam a Christianorum cætu videntur eliminare. Quæstionem proponit: *Utrum dare eleemosynam sit in præcepto?* Affirmative responder, utiturque hac ratione: *Nullus punitur pœna æterna pro omissione alicujus, quod non cadit sub præcepto; sed aliqui puniuntur pœna pro omissione eleemosynarum, ut patet (Matth. 25.): ergo dare eleemosynam est de præcepto.* In corpore autem articuli sic ratiocinatur: *Cum dilectio proximi sit in præcepto, necesse est omnia illi cadere sub præcepto, sine quibus dilectio proximi non conservatur. Ad dilectionem autem proximi pertinet, ut proximo non solum velimus bonum, sed etiam operemur, secundum illud 1. Joan. 3: Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. Ad hoc autem quod velimus, & operemur bonum alicujus, requiritur quod ejus necessitati subveniamus, quod fit per eleemosynarum largitionem: & ideo eleemo-*

*synarum largitio est in præcepto. En tibi aliam
eiusdem Doctoris rationem: Quia præcepta dan-
tur de actibus virtutum, necesse est quod hoc mo-
do donum elemosynæ cadat sub præcepto, se-
cundum quod actus est de necessitate virtutis:
scilicet secundum quod recta ratio requirit, se-
cundum quam ex parte dantis conside-
randum est, ut id, quod est in elemosynas ero-
gandum, sit ei superfluum; secundum illud Luc.
11: Quod superest date elemosynam (2. 2.
quest. 32. art. 5.).*

Difficultas in eo sita est, ut definiatur hoc
superfluum. Si Casuistis nonnullis fidem adhi-
bemus, nemo superfluum quid habet, neque
Reges ipsi; nemo proinde elemosynam tenetur
erogare. At caritati, quam invicem Christiani
exercere debent, Evangelii spiritui, & Ecclesiæ
traditioni ita adversatur hæc doctrina, ut primo
inuitu sit refutanda (a). Quod in necessitates,
aut legitimos usus servatur, potest non super-
fluum censer, si mediocre sit; verum non est
hoc ad ambitionem trahendum, qua sæculares
dignitates, honoresque quæruntur: hac siqui-
dem de causa pecuniam suam servare, & ab elee-
mosyna eroganda abstinere, aperte Evangelio
adversatur, & ex amore oritur, quo mundus
præ

(a) Anno 1679. ab Innocentio XI. ista damnata
fuit propositio: *Vix in secularibus, etiam Regi-
bus, invenies superfluum statui, & ita vix aliquis
tenetur ad elemosynam, quando tenetur tantum
ex superfluo statui.* Est inter damnatas 12ma.

præ proximo diligitur, quod impie solum licet
re affirmatur.

Alia quoque affertur excusatio, nempe necessitas status sui tuendi & dignitatis; sed vix sæpe hæc est excusatio. Hanc luxuriam necessitatem fere in omnibus mundus invexit; sed non est mundus Christianorum iudex, qui (ut ait Christus *Joan. 16.*) cum Principe suo *jam iudicatus est.* Sanctus Apostolus Paulus Christianos omnes ita admonet: *Habentes alimenta, quibus tegamur, his contenti simus (Tim. 6.)* Hunc textum explicans divus Thomas ait, divitias ad necessitatem repellendam tribui, hominemque duobus indigere, cibo ad famem explendam, vestibus ad aeris arcendas injurias. En naturæ limites, quibus & Evangelium præcipit. Non tamen affirmo ita hos limites definiendos, ut conveniens nulla sit inter variorum personarum gradus distinctio. Ridicule faceret quis assereret, eadem Regi ac villico utendum esse veste, mensa, ac comitatu, nec ullo ornatum apparatus, regiam Majestatem. Juxta gradum suum cæteris quoque licet se pariter ornare, aliosque sumptus facere; at dignitas excessum illum minime excusat, quem luxuriam in nostra tempora invexit, cum nulla jam neque dignitatis, neque originis sit distinctio, sed superbia sola & facultas sumptus metitur, quod cunctis Evangelii legibus adversatur. Haud igitur licet eleemosynam omittere, ut leges illas sequamur, quas luxuriam enormis invexit.

Post sacrarum Litterarum, & sanctorum Patrum auctoritatem valida utemur ratione, qua idem probatur. Ab orbis origine bona omnia erant communia: temporum successu eorum facta est divisio, quam injustam appellare & providentiæ ordo, & populorum consensus, & ecclesiasticæ civilesque leges vetant. Verum nonne injusta esset hæc inæqualis divisio, si magis vel saltem æque utilis non esset hominibus, ac communis possessio? Et nonne longe injus-
tior, si hominibus prorsus noceret. Id autem proculdubio eveniret, si cuncta hisce possidentibus, aliis contra omnium egentibus, egentium inopiæ divites non subvenirent, neque ad id caritatis & misericordiæ præcepto, quod nequeat remitti, non tenerentur. Si enim eleemosyna veluti consilium a libera dumtaxat divitum voluntate penderet, hominum plerique inopia perirent, dum pauci bonis abundarent. „ Si eleemosynam divitibus (ait sanctus Ambrosius *Serm.* 36.) Deus non præcepisset, videretur injustus, aliis bona omnia tribuens, cuncta aliis negans. Sed hæc cessat querela, si divitibus præcipiat, ut pauperum levant inopiam, horumque veluti tutores sint; Deique in hoc sapientia elucet, qui hac distributione divitibus suam patefacit largitatem, & pauperum patientiæ coronam parat. Tu vero, cui tot bona Deus est largitus, sine injustitia eleemosynam pauperi negare putas? Ne te fallas, idem pene est pauperi indigenti ex tua abundantia non tribuere, ac aliena rapere.

CAPUT III.

Circumstantiæ, in quibus eleemosynæ obligat, expenduntur.

Sicut caritatis, ita & eleemosynæ præceptum affirmativum est, in certis solum circumstantiis obligans. Præ reliquis circumstantia personæ dantis & indigentis est pensanda. Qui fortunam largientis, & necessitatem indigentis rite expendit, an quanta eleemosynæ obligatio sit; facile deprehendet.

Fortuna hominis in temporalium bonorum possessione consistit; hæc autem bona in tres classes distinguuntur. In prima sunt necessaria naturæ, illa nempe sine quibus possessoris, sueque familiæ vita conservari nequit. In secunda necessaria statui collocantur, ea videlicet, sine quibus convenienter ad suum statum, ac quantum modo gerit, officii dignitatem vivere non poterit, ita, ut his subductis vel strictiore æconomia vel omnino a suo statu excidere deberet. In tertia non necessaria sunt, quæ nempe nec ad vitam, nec ad status conservationem requiruntur, sed omnino superflua sunt. Attamen hic non præsens solummodo rerum status, sed quid in super postea evenire possit, est attendendum. Exempli gratia si vir est uxoratus, nec liberum habeat, speret tamen, potest pecunia, quam possidet, non superflua existimari, quamvis modo ad sui status decentiam non sit necessaria. Hoc pariter anno pleraque superflua videri possunt, quæ

quæ anno proximo ob probabiliter imminentem penuriam erunt necessaria. Dico *probabiliter*; quia fingenda non sunt pericula sine causa; sed ea præcavenda, quæ prudenter timemus: humanae vero prudentiæ Christiana caritas est præferenda.

Tria quoque in paupere necessitatum genera sunt distinguenda. *Extrema* eum premit, qui, nisi ei succurras, de vita periclitatur. *Gravis* illum affligit, qui non obtento auxilio honoris, status jacturam incurrere, vel aliud quidquam amittere deberet, quo vita residua nimis gravis, et amara redditur. *Communis* necessitas eos tenet, qui multis quidem vitæ commodis carent; quin tamen spectata eorum conditione adeo gravis eorum vita reddatur, quia cum ostiatim mendicent, quod ab uno negatur, ab alio accipiunt, sicque semper vitæ necessaria habent.

Non tenemur ex iis eleemosynam erogare, quæ ad familiam alendam omnino sunt necessaria, ut docet divus Thomas (2. 2. quæst. 32. art. 6.); qui tamen addit: *Sed hoc dico, nisi forte talis casus immineret, ubi subtrahendo sibi, daret alicui magnæ personæ, per quam Ecclesia, vel Republica sustentaretur; quia pro talis personæ liberatione se ipsum & suos laudabiliter periculo mortis exponeret, cum bonum commune sit proprio præferendum.*

In *extrema* necessitate versanti eleemosynam debemus ex iis bonis, quæ naturæ superflua, status vero decentiæ necessaria sunt. Status enim decentia minus quam vita proximi valet; unde
ut

ut hæc cum aliquali status diminutione redimatur, caritatis ordo exigit, sacra scriptura, Patres monent, in hocque omnes consentiunt.

Proximo in *gravi* necessitate constituto eiis, quæ vitæ & statui superflua sunt, subveniuntur. Id enim clare ex adductis textibus eruitur, præprimis ex illo: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo (Joan. 3.)?* Imo quo gravior pauperum necessitas fuerit, eo majorem in divitibus obligationem fundabit, ita quidem, ut si omnino statui superflua non suppetant, etiam illa, quæ status competentiae serviunt, minui pauperumque fami pellendæ, nuditati tegendæ &c. impendi debeant. Notent hoc sibi divites, qui in communi annonæ defectu ad pauperum clamorem surdescent, qui æquales inter delicias, sensuumque illecebras pene diffuunt, dum pauperes fratres inedia confecti vix pedibus confitebuntur; notent, inquam, & timeant, quid irato Judici ad illud: *Esurivi, & non deditur mihi manducare &c.* aliquando sint responsuri videant.

In *communi* necessitate ex superfluis itidem eleemosynas facere obligamur; quia etiam hoc textus non minus, quam rationes, quas supra (cap. 1. & 2.) protulimus trahi possunt, etiamque Theologi magis cordati ita intelligunt? Hæc tamen communem inter & gravem necessitatem inintercedere differentia videtur; quod eleemosyna in *gravi* necessitate certum tempus, cer-

tasque personas juxta caritatis ordinem respiciat, cum econtra eleemosyna in communi necessitate sive huic sive alteri; hoc die, mense &c. vel alio distribui possit. Gravis nihilominus peccati rei illi divites fiunt, qui frequentius mendicos repellunt, increpant, aut omnibus omnino eleemosynas denegant. Hi, si Dei depositarios se recogitarent, longe aliter commissas sibi divitias applicarent.

lis, quæ de divitum obligatione pauperibus in necessitate gravi subveniendi hæcenus diximus, opponi posset, sufficere, ut illis mutuo necessaria dentur; quia etiam hoc pacto illis subvenitur. Ita quidem nonnulli Doctores sentiunt, & Josephi exemplum afferunt, qui tempore famis in Ægypto non donavit; sed frumenta populo vendidit, agrosque omnes Regi comparavit. Alii docent, teneri divites erogare, nec satis esse, si mutuum tribuant. Medina distinguit, docetque superflua eroganda esse, quod si superflua desint, reliqua mutuo dari posse. Ego quidem arbitror pauperibus esse subveniendum, quocumque tandem id pacto fiat, nec plerumque satis esse, ut illis mutuo tribuatur; liberalis siquidem est christiana caritas, non mercatrix (a).

CAPUT

(a) Sicut viscera impiorum crudelia, ita & corda eorum, qui fratres diligunt, miseratione plena sunt. Misericordia virtus moralis est, quæ hominem ad sublevandam alterius miseriam inclinât. Misericordia, quæ proximi animam tenet, potissimum

CAPUT IV.

Genuinae Eleemosynae Conditiones.

Christiana eleemosyna, ne a virtutis natura degeneret, iusta, prompta, hilaris, liberalis, perseverans sit oportet.

Iusta eleemosyna erit, si inter divitum bona, & egenorum inopiam apta proportio servetur; si nempe plus Reges, quam alii nobiles; plus divites quam mediocres, plusque Ecclesiastici, quam Laici tribuant. Alia quoque in eroganda eleemosyna servanda iustitia est, ut nempe de suo, non de alieno fiat. Multi sunt, quibus debita, vel mercedes non solvunt, Ecclesiasticis & pauperibus donant, quæ creditoribus debent, aut mercenariis rapuerunt. Quam sit execrabilis hæc eleemosyna docet Ecclesiasticus: *Immolantis ex iniquo oblatio est maculata. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi immolat filium in conspectu patris sui* (cap. 34). Quarrum Carthaginense Concilium ita Episcopis præcipit: *Eorum, qui pauperes opprimunt,*

tissimum fraterna correptione; ea quæ corpora rodit, eleemosyna pellitur, aut saltem lenitur. Non minus ad hanc, quam ad illam plura alia misericordiæ opera reducuntur: quæ correptioni accedunt, *spiritualia*; quæ eleemosynæ junguntur, *corporalia* dici consueverunt; omnia compendii, ac memoriæ gratia hisce versibus S.

Thomas conclusit:

*Visito, Poto, Cibo, Redimo, Tego, Colligo,
Condo.*

Consule, Castiga, Solare, Remitte, Fer, Ora

omni, dona refutanda (Can. 94.). Pulchre ait sanctus Augustinus: „Non ita iudicem tuum fallere potes, ut in die iudicii pauperum voces, quibus bona rapuisti, non audiat. Si a mortali iudice esses iudicandus, furti tui partem illi posses tribuere, ne te damnaret; at cum Dei filio non sic agere potes. Non talis est Deus, qualem te esse vetat, injustus nempe, & latronum patronus. Eleemosynam te dare putas, ne fureris, & eleemosynam dedisti. Gaudet qui accipit, gemit quem spolias. Utrum arbitraris a Deo exaudiendum? Melius eleemosynam negas, quam aliena rapias.

Hæc Magnates cogitent, qui populis præfunt, & provincias depopulantur; nec putent Deo se posse placere, si altare erigant, vel tabernaculum auro regant, aut quid simile præstent, dum populo rapiunt quæ Deo dedicant. Audacter sic Deum provocant; nam hoc pacto, ut sancti Patres loquuntur, in furti partem illam vocant.

Alterra eleemosynæ conditio est, ut *prompta* sit, juxta Apostoli consilium. Si eleemosyna donum est, qui cito dat, bis dat: si debitum est, sicuti revera est, sollicitè oportet solvere, cum creditor expectare nequeat, quando videlicet pauper fame vehementer premitur. Dilationem venter non patitur, & inducias fames ignorat: horæ unius dilatio interdum pauperem necat.

Promptitudinem *hilaritas* comiterur; nam, ut sanctus Paulus testatur: *Hilarem datorem diligit*

git Deus (2. Cor. 9.). Idemque Apostolus fideles ad erogandam eleemosynam sic exhortatur: *Unusquisque prout destinavit in corde suo non ex tristitia, aut ex necessitate.*

Si alio spiritu ducimur, caritas, inquit sanctus Joannes Chrysostomus, jam non est caritas. Nonne irrationabiliter agis, si dum dolentis solaris, dolorem ipse & tristitiam prodis? Nonne hoc pacto eleemosynæ sensum eripis, quæ nomen ipsum præfert, quod clementiam & misericordiam significat? Dum pauperis miseriam levas, magnam ostendis crudelitatem. Caritas ut sit amor oportet: amor autem omnia sua donans vehementer lætatur, nec se aliquando donasse credit. Apostolus eleemosynam benedictionem vocat, ut hilaritatem, cordisque amplitudinem declaret.

Quarta eleemosynæ conditio est liberalitas juxta Apostolum dicentem: *Qui parce seminat parce & metet: & qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet (2. Cor. 9.).* Christus autem dominus fidelibus ait: *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est: & eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos (Luc. 6.).* „ Si nimis altum tibi videtur exemplum, & oculos sursum tollere recusas, sub pedibus firam terram adverte, ejusque liberalitatem in alendis hominibus intuens erubescere, si insensibilis elementum liberalitatem non imiteris.

Larga igitur debet esse eleemosyna, sive dantis personam spectes, sive accipientis. Larga est eleemosyna, cum omnibus pauperis necessitatibus subvenit, veluti si pauperi centum nummis egenti eosdem tribuas, larga erit eleemosyna. Est & alia liberalitas, quæ non modo necessaria pauperibus tribuit, sed necessitatem excedit. Primo modo danda est eleemosyna, si extrema aut gravis urgeat necessitas, dummodo periculum absit, ne eleemosynam tribuens in eandem aut majorem incidat necessitatem. In communibus necessitatibus, laudanda est liberalis eleemosyna, verum non tam gravis est ejus obligatio. Potest etiam male ultra necessitatem pauperibus tribui: bene agitur, si bona adsit intentio, idest si detur, ut pauper ejusque familia habeant, unde vivant: male agitur, si constet pauperem hoc superfluo, quod illi datur, non indigere; aut si ex vanitate datur, ut videlicet liberalitatis fama quæretur; aut si superfluum huic dando, alteri necessarium negetur; aut cum eleemosyna in prodigalitem vergit.

Juxta personarum varietatem eleemosynæ proportio est servanda. Plus dives, quam pauper, Reges ac Principes magis, quam subditi; & Ecclesiastici magis, quam laici dare debent. Sciant vero Beneficiati se bonorum ecclesiasticorum esse dispensatores, quæ sancti Patres peccatorum remedium, & patrimonium pauperum vocant.

Quinta eleemosynæ conditio est, ut sit perseverans. *Semper pauperes habetis vobiscum*
Godeau Theol. Mor. Pars I. C c (ait

(ait Christus *Matth. 26.*): illis igitur oportet
semper opitulari. Fatuæ virgines, quarum in
evangelica parabola fit mentio (*Matth. 25.*)
oleum quidem in lampadibus habebant, sed non
quantum satis. Propterea ait sanctus Augusti-
nus: „ Scripturæ audi verba, ne te eleemo-
syna & fides deserant. Non ait, Fac eleemo-
synam semel, ter, aut centum vicibus;
semper: neque ait, Ne eleemosynam des-
eras; sed ne illa te deserat “. Hinc nos docet
Scriptura, utile nobis magis esse eleemo-
synam dare, quam accipere; illamque constantem
esse exercendam propter bona, quæ inde nobis
proficiuntur.

CAPUT V.

*Eleemosyna nec a quolibet, nec cuilibet
est eroganda.*

Non omnes passim eleemosynam erogare
sunt. Exempli gratia subditus, viro
etæ mulieres, filii familias, famuli eleemosynam
largiri nequeunt, ex bonis suorum superiorum
conjugum, parentum, dominorum, si quatuor
sequentes casus excipias.

Primo, cum pauperis necessitas est extrema
tunc enim ex bonis Superioris, vel ipso invito
eleemosynam erogare potest inferior: communi
nis hæc est Doctorum sententia. Secundo
quando pauperis necessitas est gravissima: at-
tamen si fieri potest, a superiore impetranda est
facultas, ut docet Abbas in cap. *Si quis*,
Furti

Furtis. Tertio, cum superior inferiori permittit, ut eleemosynam largiatur. Quarto, cum scit inferior superiori gratum futurum, si eleemosynam ipse erogat.

Insuper possunt Religiosi eleemosynam largiri ex pecunia, quæ ipsis pro viatico traditur, aut ex eleemosynis, quas ipsi accipiunt; vel cum sciunt superiori suo gratum fore, si eleemosynam largiantur, quam largiri permetteret, si adesset.

Uxores quoque eleemosynam largiri possunt, 1. Cum sciunt id gratum fore mariti, licet expressam eleemosynæ largiendæ non dederint potestatem. 2. Cum mentis inopes sunt mariti, uxoresque familiam moderantur. 3. Cum mariti longe absunt. 4. Cum ipsis concessa est bonorum administratio. 5. Si viri nimis sint avari, nec ullam largiantur eleemosynam. 6. Cum pecuniæ aliquid pro libitu expendendum, habent, ipsæque se a licita aliqua voluptate retrahunt, ut eleemosynam egeno tribuant. 7. Cum præter dotem adventitia bona habent. 8. Cum industria sua pecuniæ summam lucrantur. 9. Cum munus aliquod accipiunt. 10. Si parva sit eleemosyna, nec mariti incommoda. Verum præstat circa quintum & octavum casum prudentem Confessarium consulere, antequam generalis lex deleatur, quæ sine virorum consensu communia bona distribuere uxoribus vetat.

Filii quoque familias eleemosynam aliquando erogare possunt. 1. Ex bonis, quæ ipsi acquisierunt, quæ castrensia bona vocantur. 2. De

pecunia, quam pro viatico a patribus suis accipiunt. 3. Si extra paternam domum degant, & in aliqua Universitate studiorum causa morentur; vel si negotiorum causa in urbe aliqua vivunt, & ex pecunia pro victu accepta aliquid seponunt, ut eleemosynam largiantur. 4. Si publicum aliquod munus habent, ex quo lucrum aliquid capiant. 5. Si parvas eleemosynas largiantur. 6. Cum sciunt gratum parentibus fore, si egenis subveniant.

Famuli ex dominorum suorum bonis eleemosynam largiri nequeunt, præter extremam, aut gravissimam necessitatis casum, vel si periculas rarasque dent eleemosynas.

Egenis tribuenda est eleemosyna; est enim hæc misericordiam actus, qui proximi miseriam respicit: omnibus propterea est tribuenda sive bonis, sive malis, fidelibus, & infidelibus, ex caritate siquidem proficiscitur, quæ omnes æque complectitur. Sanctus Joannes Alexandrinus Patriarcha, Eleemosynarius dictus, cum ab œconomo suo fuisset admonitus, quod eleemosynam non indigentibus tribueret, respondit: „ Neque Christus, neque famulus ejus Joannes „ tam prudentibus ministris eget.

Attamen quamvis caritas non adeo exacte inter egenos distinguat, nec pauperum, quibus subvenit, qualitates exquisite nimis perpendat, nonnulla nihilominus sunt observanda. Primo, an pauper labore suo victum sibi comparare queat. Si desidiosus eleemosynam petat, non ei tenemur opitulari; neque illi danda est eleemosyna.

mosyna, nisi esset persona nobilis, quæ sine nobilitatis suæ injuria nec artem aliquam exercere, nec aliis famulari posset.

Secundo, si ad peccatum aliquod patrandum eleemosynam pauper peteret, non esset ei tribuenda; quemadmodum sanctus Augustinus diferte docet inquires: *Utilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus justitiam negligat, quam esurienti panis frangitur, si injustitiæ seclusus acquiescat.*

Tertio, si paupertas, quam egenus patitur, pena sit a judice inflicta, veluti si ad fame perendum damnaretur, nulla huic largiendæ eleemosynæ adesset obligatio: si tamen aliquis hanc illi largiri vellet, id ei liceret, dummodo non esset minister justitiæ; hic enim judicis sententiam exequi debet.

Demum, si Princeps urbem juste obsideat, hancque fame expugnare vellet, peccaret qui in illam cibum inferret; si vero injuste obsideretur, obsessis subvenire liceret. Qui ab alio largiendas eleemosynas accepit, potest, si pauper sit, harum partem sibi sumere veluti pauper; caveat tamen ne sibi nimium blandiatur, neque sibi cum egenorum injuriæ nimium sumat.

His demum generalibus axiomatibus hanc de eleemosyna tractationem, quæ reliquis Moralis Christianæ fere præstat, concludo: Caritas, ex qua eleemosyna oritur, communes humanæ justitiæ regulas excedit: Non in subtili legum hæret

hæret distinctione. Ipsa est Christianorum lex, quæ universam Legem continet & Prophetas. Ejus canones arctius obligant, quam passim creditur: ejus excessus sunt laudandi: ultra ejus limites progredi utique præstat, quam intra morari. Atque ut innotescat, quomodo Christi pauperes sint juvandi, Christi personam in paupere considera, in hoc enim Christus particulari quodam modo habitat, qui Christi in Eucharistia præsentiam imitari quodammodo videtur: cogita etiam Dei beneficia in nos plerumque per pauperes derivari, cœlique claves eorum manibus esse commissas.

SECTIO V.

DE

VITIIS DILECTIONI OPPOSITIS

CAPUT I.

Odium a Deo & hominibus separat.

Odium qualiscumque mentis aversio est; unde objectum, quod aversamur, odisse dicimur. In odium inimicitiae, & abominationis dividi solet. Odium *abominationis* est, quo aversamur aliquod objectum prout in se malum, vel nobis, aliisve nocivum est: Odium *inimicitiae* est quo aversamur aliquem ita, ut velimus malum prout ejus malum est.

Odium